

Avoimuuden eturintamalla

Sain kunnian aloittaa Suomen Maantieteellisen Seuran (SMS:n) puheenjohtajana vuoden alussa. Ensimmäisiä tehtäviäni oli laatia yhteistyössä Seuran kommentaari tutkimusjulkaisujen avoimen saatavuuden kansallisen strategian (<avointiede.fi/julkaisut/strategia>) luonnoksesta strategiatyötä koordinoivalle työryhmälle. Strategian keskeinen päämäärä on varmistaa tieteellisen tiedon välitön avoimuus heti julkaisuhetkellä. Päämäärä on tärkeä ja ehdottomasti kannatettava. Tutkimusartikkelien avoimuus lisää tieteellisen tiedon saavutettavuutta ja mahdollistaa tutkimustulosten entistä paremman hyödyntämisen yhteiskunnassa.

SMS on toiminut avoimuuden suhteen erinomaisesti. Tällä hetkellä sekä Julkaisufoorumin toiseen luokkaan nousseen *Terran* että avoimuuteen innovatiivisesti suhtautuvan ja avointa arviointia soveltaneen *Fennian* kaikki artikkelit ovat saatavilla avoimesti verkossa heti julkaisuhetkellä. Lisäksi SMS:n, Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran ja Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen seuran yhteinen verkkoalusta *Versus* on ilahduttava esimerkki tieteellisen tiedon saavutettavuuden lisäämisestä ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen määrätietoisesta kehittämisestä. Maantieteellinen yhteisö voi olla syystä ylpeä lehdistään ja antaa niiden toimituskunnille runsaat kiitokset loistavasta kehittämistyöstä avoimuuden suhteen.

Samalla, kun *Terran* avoimeen saatavuuteen siirtyminen palvelee entistä paremmin tiedeyhteisöä ja yhteiskuntaa, on avoimuuteen siirtyminen herättänyt kysymyksiä, joka koskettavat erityisesti SMS:n jäsenistöä. Tärkein näistä lienee kysymys, johon

olen saanut itsekin jo puheenjohtajana vastata: Säilyykö paperilehti myös tulevaisuudessa digilehden rinnalla? Kysymykseen vastattaessa on olennaista pohtia, onko paperilehden säilyminen ylipäänsä tärkeää. Ja jos on, niin miksi ja kenelle. Lisäksi muutamit jäsenet pohtivat ehkä sitä, miksi maksaa jäsenmaksu, kun *Terran*, SMS:n tärkeimmän jäsenedun, saa ilmaiseksi internetistä.

Asiaa on mielenkiintoista puntaroida laajemmin digitaalisten palvelujen käytön ja hyödyntämisen kautta. Vaikka avoin julkaiseminen parantaa *Terran* saatavuutta yleisellä tasolla, saattaisi paperilehdestä luopuminen heikentää tiedon saavutettavuutta joidenkin näkökulmasta. Digitaalisten palvelujen käyttö – kuten myös digi-*Terran* lukeminen – vaatii mahdollisuuden, osaamista ja halukkuutta käyttää digitaalista palvelua. Mahdollisuus kumpuaa yksinkertaisimmillaan teknisistä reunaehdoista; tarvitaan laite, jolla pääsee internetiin. Osaaminen liittyy paitsi käyttäjän lähtötaitoihin myös tarjotun palvelun käyttäjälähtöisyyteen, esimerkiksi sivustorakenteen selkeyteen. Seuran jäsenistön kannalta olennaisin ulottuvuus lienee kuitenkin haluamiseen liittyvä näkökulma. Halu käyttää (tai olla käyttämättä) sähköisiä palveluja pohjautuu tapoihin, tottumuksiin, kulttuuriin ja perinteeseen. *Terran* kohdalla perinne on merkittävä. Sukupolvien ketju maantieteilijöitä on kirjoittanut, julkaissut ja lukenut käsissä pidettävää ja kirjahyllyyn arkistoitua *Terraa* 130 vuoden ajan. Muuttuisiko perinteen ketjussa jotain oleellista peruuttamattomasti, jos painotuotetta ei olisi? Toisaalta asiaa voidaan ajatella myös toisinpäin. Tuntuu entistä tärkeämmältä saada vanhat *Terrat*

digitoitua siten, että digitaalinen ja kaikille avoin arkisto sisältäisi lehden koko historian.

Kun paperi- ja digilehden lukemiseen vaikuttavat tavat ja tottumukset, ei kysymykseen paperijulkaisun tärkeydestä ole yhtä oikeaa vastausta. Paperilehdellä on kieltämättä etunsa. Tiedon äärelle asetuminen ei vaadi vaivaa, ainoastaan hyvän asennon ja kansien avaamisen. Ruutu-aikaa säästyy muihin aktiviteetteihin. Toisaalta painolla ja postituksella on esimerkiksi ilmasto- ja monimuotoisuusvaikutuksia, joita jotkut saattavat vertailla sähköisen julkaisun ekologiseen jalanjälkeen.

SMS:n hallitus on linjannut paperilehden säilyvän ja digilehden olevan täydentävä palvelu. Tulevaisuudessa valinta on kuitenkin pitkälle taloudellinen, ovathan paino- ja postituskulut suurin menoerä lehden budjetissa. SMS:n rahoitus pohja rakentuu ensisijaisesti jäsenmaksujen ja toissijaisesti Tieteellisen Seurain Valtuuskunnan (TSV) jakamien valtionavustuksien varaan. Lisäksi muuta ulkopuolista rahoitusta haetaan projektikohtaisesti. Vaikka Seuran julkaisupolitiikka on sidoksissa TSV:n – ja sitä kautta opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksiin – ovat SMS:n toiminnan ytimessä jäsenet, jotka haluavat jäsenmaksunsa maksamalla tukea Seuran toimintoihin. Tämä kollegiaalinen yhteisö rakentuu ihmisistä, jotka arvostavat seuran perintöä ja nyky-

syyttä, ja pitävät tärkeänä sitä, että maantieteellisin voimin tuotetaan avoimesti saatavilla olevaa tietoa tiedeyhteisön ja yhteiskunnan käyttöön. *Terran*, *Fennian* ja *Versuksen* kehittäminen ja toimitustyö ovat tässä prosessissa olennaisessa asemassa. Siksi yhteisön arvostus ja tuki näitä toimintoja kohtaan ovat elintärkeitä.

Seuran hallitus on pitänyt paperilehden säilyttämisen tärkeänä, sillä hallitus ajattelee *Terran* palvelevan siten jäsenistön tarpeita mahdollisimman laaja-alaisesti. Koska kaikkea SMS:n toimintaa tehdään yhteisölle, olemme kiinnostuneita jäsenemme ajatuksista. Olemme avanneet avoimen keskustelutilan, johon toivomme runsaasti vastauksia kommentteja ja keskustelua. Keskustelutila löytyy seuran internet-sivuston etusivulta (<*geography.fi*>). Haluaisimme kuulla jäsenistömme ajatuksia seuran roolista maantieteen alalla, yhteiskunnassa ja kansainvälisesti, sekä tärkeimmistä toiminnan lähivuosien painopisteistä, esimerkiksi Seuran julkaisupolitiikkaan liittyen. Avoimuuden hengessä kommentit ovat julkisia. Tämä mahdollistaa myös jäsenistön keskinäisen ajatustenvaihdon. Tervetuloa jakamaan ajatuksesi yhteisölle!

MARIA MERISALO

Suomen Maantieteellisen Seuran puheenjohtaja